

Štyri knihy o manažmente životného prostredia

Klemmensen, B., Pedersen, S., Dirckinck-Holmfeld, K. R., Marklund, A., Rydén, L.: **Environmental Policy – Legal and Economic Instruments**, 271 s. + CD. ISBN 91-975526-0-8

Nilsson, L., Persson, P.-O., Rydén, L., Darozhka, S., Zalianskiene, A.: **Cleaner Production – Technologies and Tools for Resource Efficient Production**, 312 s. + CD. 91-975526-1-5

R. Zbicinski, Stavenuiter, D., Kozłowska, B., van de Coevering, H.: **Product Design and Life Cycle Assessment**, 312 s. + CD. 91-975526-2-3

P. Weiss, J. Bentlage: **Environmental Management Systems and Certification**, 266 s. + CD. 91-975526-3-1

Vyšlo v edícii The Environmental Management Book Series. Baltic University Press, Uppsala, 2007.

Vydavateľstvo Baltskej univerzity v Uppsale vydalo sériu štyroch kníh pokrývajúcich hlavnú oblasť práce environmentálneho manažéra, ktoré majú slúžiť na prípravu špecialistov v tomto odbore. Dôvodom bola najmä skutočnosť, že chýbal dobrý vzdelávací materiál pre magisterské štúdium environmentálneho manažmentu na univerzitách.

Séria je výsledkom dlhodobej spolupráce univerzít s odborníkmi z praxe v pobaltských krajinách (Švédsku, Dánsku, Nemecku, Poľsku, Litve, Bielorusku) a Holandsku. Vzdelávací materiál obsahuje knihy s teoretickými základmi, CD s filmami, prípadové štúdie, praktické cvičenia, prostriedky a databázy. Pokrýva štyri kurzy environmentálneho manažmentu.

Prvá zo série – publikácia **Environmental Policy – Legal and Economic Instruments** – je zameraná na právne a ekonomické nástroje environmentálnej politiky vrátane posudzovania vply-

vov na životné prostredie, právo životného prostredia, povolenia, inšpekcie a kontroly. Osobitná pozornosť sa venuje možnostiam spoločností, firiem a organizácií na zlepšenie kvality životného prostredia, napr. označovaním výrobkov, certifikáciou a vlastnými manažmentovými prostriedkami a nástrojmi. Oboznamuje s environmentálnymi poplatkami a daňami používanými na národnej úrovni. Detailne sa venuje legislatíve EÚ a najdôležitejším právnym úpravám vybraných štátov.

Knihka **Cleaner Production – Technologies and Tools for Resource Efficient Production** sa zaoberá čistejšou výrobou, t. j. výrobnými procesmi, v ktorých sa znečistenie minimalizuje pri zdroji, čím sa zabezpečí zlepšenie účinnosti jeho využitia. Autori venujú pozornosť rôznym výrobným procesom a možnostiam skvalitnenia manažmentu a technológií pri výrobe energie, ako aj manažmentu vodných a surovinných (materiálnych) zdrojov. Odporúčajú ako implementovať čistejšie technológie, aby sa zlepšila nielen environmentálna performancia, ale aj ekonomická životaschopnosť a kvalita výrobného procesu v podniku.

Tretia publikácia **Product Design and Life Cycle Assessment** sa zaoberá environmentálnymi aspektmi produktového dizajnu, ktorý sa považuje za jednu z najdôležitejších súčastí environmentálnych manažerských systémov, a skvalitnením životných cyklov produktov (LCA) ako kľúčovým krokom k udržateľnej produkcii a spotrebe. Rozoberá problematiku dizajnu, uvádza princípy ekodizajnu, požiadavky na vývoj produktov, skúma procesy a služby, ktoré vedú k minimálnemu ekologickému dôsledku/vplyvu a poškodeniu životného prostredia počas životnosti výrobku. Posudzovanie životného cyklu produktov sa považuje za najužitočnejší prostriedok skúmania ich dôsledkov na životné prostredie. Veľká pozornosť sa venuje informovanému manažmentu, metódam posudzovania vplyvov a interpretáciám výsledkov.

Obsahuje aj prípadové štúdie z Holandska, Nemecka a Švédska. Priložené CD obsahuje softvér a databázy pre LCA a pracovné úlohy pre študentov.

Štvrtá kniha **Environmental Management Systems and Certification** je rozdelená na tri časti. Prvá časť obsahuje teoretické základy environmentálnych manažerských systémov a certifikácie. Má deväť kapitol, slovník základných termínov a zoznam literatúry. Jej cieľom je vysvetliť teóriu i implementáciu EMS. Zaoberá sa ISO 14 001, systematickou manažerskou prácou vrátane EMAS, smernicami Európskej únie v tejto oblasti a normou ISO 14 001.

Druhú časť tvoria prípadové štúdie (spolu 7), z ktorých vyplýva, ako niektoré organizácie postupovali pri implementácii EMS.

Všetky štyri publikácie majú rovnakú grafickú úpravu, netypický formát a obsahujú početné ilustrácie (fotografie, schémy, grafy, tabuľky a pod.). Každá začína krátkym obsahom (*Summary of Contents*) a člení sa na tri časti. Hlavná časť obsahuje teoretické informácie. Člení sa na kapitoly, obsahuje slovník základných (kľúčových) termínov a definícií i zoznam literatúry. Na konci sú otázky (*Study Questions*), skratky použité v texte a internetové zdroje.

Druhá časť každej knihy je venovaná aplikáciám a postupom, ktoré sa využívajú pri praktických cvičeniach so študentmi. Preto sú v niektorých prípadoch zjednodušené, resp. vychádzajú zo zjednodušených predpokladov.

Tretiu časť tvoria prípadové štúdie (*Case Studies*). Sú to príklady úspešného využitia v konkrétnych organizáciách. Uvádzajú sa aj konkrétne adresy organizácií a osôb, ako aj internetové zdroje.

Na konci každej knihy je register, ktorý umožňuje veľmi rýchle vyhľadanie problematiky. Užitočné sú aj informácie o kurzoch Baltskej univerzity zameraných na manažment životného prostredia. Ku každej knihe je priložené CD, ktoré obsahuje doplnujúce materiály, softvér, databázy, prípadové štúdie, pracovné úlohy pre študentov, filmy. Na webovej stránke je k dispozícii materiál pre vyučujúcich, návody na skupinovú prácu študentov, aktualizované linky a iné materiály.

Niekoľkoročná príprava medzinárodného kolektívu autorov vyústila do modernej, jedinečnej série učebníc o manažmente životného prostredia.

Osobitne oceňujem európsky pôvod učebníc s príkladmi.

Knihy odporúčam do pozornosti našich pedagógov a študentov manažmentu životného prostredia ako výborný študijný materiál, spracovaný na súčasnej didaktickej úrovni. Uľahčí prácu mnohým pedagógom pri príprave prednášok a seminárnych cvičení, študentom pomôže lepšie pochopiť a zvládnuť problematiku a môže

byť užitočný aj pri príprave seminárnych prác vo forme prípadových štúdií.

Prof. RNDr. Pavol Eliáš, CSc., Katedra ekológie Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja SPU, Mariánska 10, 949 76 Nitra
pavol.elias@savba.sk

Právna úprava ochrany prírody a starostlivosti o biodiverzitu

Vojtěch Stejskal: **Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost.** Nakladatelství Linde Praha, a. s., 2006, 592 strán, ISBN 80-7201-609-1, cena 1 056 Sk.

JUDr. Vojtěch Stejskal, PhD., odborný asistent katedry práva životného prostredia Právnickej fakulty UK v Prahe, alternujúci predseda rozkladovej komisie ministra životného prostredia ČR a šéfredaktor vedeckého časopisu *České právo životního prostředí* približuje súčasné prístupy k ochrane prírody a starostlivosti o biologickú rozmanitosť a ich riešenie pomocou medzinárodného, európskeho komunitárneho a českého národného práva. Aj keď autor v súčasnosti pôsobí na prestížnom akademickom pracovisku, nezaprie, že časť svojej profesionálnej dráhy strávil v štátnej ochrane prírody a mimovládnych environmentálnych organizáciách. Pochádza z rodiny, ktorá sa ochrane prírody profesionálne i dobrovoľne venuje už štyri generácie. Pradedo, Rudolf Maximovič, r. 1922 zakladal štátnu ochranu prírody v bývalej Československej republike a venoval významnú pozornosť ochrane prírodných pamiatok aj na Slovensku.

Publikácia sa snaží podať ucelenú informáciu o vývoji ochrany prírody, stavu životného prostredia, jeho jednotlivých zložiek a ekosystémov, prístupov k ochrane prírody a starostlivosti o biologickú rozmanitosť a ich riešenie pomocou práva. Pretože právne nor-

my z tejto oblasti sú dnes už také početné, rozsiahle a neprehľadné, autor si vytýčil za cieľ ich identifikáciu, zhrnutie a analýzu. Kým v západnej Európe nie sú podobné práce neobvyklé, v českej a slovenskej odbornej literatúre je tento prístup ojedinelý.

Jadro publikácie tvoria tri časti, zamerané na medzinárodné (II. časť), európske komunitárne (III. časť) a české národné právo (IV. časť). Medzinárodným právom sa rozumie (predovšetkým) úroveň medzištátneho zmluvného práva, nie právo jednotlivých štátov. Pretože publikácia mala obmedzený rozsah, autor sa nemohol osobitne venovať analýze národných právnych úprav štátov Európskej únie. Uvádza však stručné príklady inštitútov právnych úprav ochrany prírody vo vybraných krajinách (USA, Nemecko, Švajčiarsko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko, Slovensko a Fínsko).

Prvá časť (jej názov sa zhoduje s názvom knihy) predstavuje skutočný úvod do právnej úpravy zvolenej témy. Stejskal sa pokúsil o akési všeobecné teoretické základy či východiská právnej úpravy ochrany prírody a starostlivosti o biologickú rozmanitosť, napriek tomu, že, ako uvádza na s. 30, nejde o samostatný právny odbor. Vychádza pritom z významnej vedeckej disciplíny (*conservation biology*), ktorá sa snaží integrovať aplikované odbory zamerané na biologickú rozmanitosť. Jedným z nich je aj právo životného prostredia a v jeho rámci právne normy a inštitúty zaoberajúce sa ochranou prírody a starostlivosťou o biologickú rozmanitosť na planéte. Autor vymedzuje predmet, obsah a jeho postavenie v rámci systému práva životného prostredia, objasňuje stav, príčiny a trendy ohro-

zovania biologickej rozmanitosti, prístupy k jej ochrane a starostlivosti a riešenie týchto otázok pomocou práva. Objasňuje ciele, nástroje a hlavné smery právnej úpravy, jej kategorizácie, pramene a charakteristické spôsoby právnej regulácie vzťahov v analyzovanej oblasti. Ide pravdepodobne o pioniersky počin, dúfame, že to bude skutočne „úvod do problematiky“ a že sa autor bude v budúcnosti hlbšie zaoberať všeobecnejšími teoretickými základmi právnej úpravy ochrany prírody.

Ostatné časti sú spracované zjavné komplexným spôsobom. V systéme medzinárodného práva sa autor zaoberá nielen tradične prameňmi *hard law* a *soft law*, ale napríklad aj úlohou subjektov vystupujúcich v oblasti tvorby a presadzovania právnych noriem ochrany prírody a v oblasti starostlivosti o biologickú rozmanitosť. Okrem tých tradičných, ako sú štáty, medzivládne a mimovládne organizácie, sudy i finančné inštitúcie, venuje autor pozornosť i obyvateľstvu, ktorého úloha v ochrane prírody a starostlivosti o biodiverzitu v posledných dvoch desaťročiach vzrástla a bude stále narastať. Ťažiskom druhej časti publikácie sú medzinárodné zmluvy, hlavne Dohovor o biologickej rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity – CBD*, Rio de Janeiro, 1992). Autor pri koncepcii tejto kapitoly spolupracoval s bývalým predsedom SBSTTA-CBD (Poradného orgánu pre vedecké, technické a technologické záležitosti Dohovoru o biodiverzite), Dr. Jánom Plesníkom.

Tretia časť je zameraná na systém európskeho komunitárneho práva životného prostredia. Nie náhodou je autorom odborného predhovoru Dr. Ladislav Miko, riaditeľ sekcie ochrany prírodných zdrojov, DG Environment Európskej komisie v Bruseli, najvyšší predstaviteľ ochrany biodiverzity v súčasnej úradníckej hierarchii Európskej únie. Po vstupe 10 nových členských štátov do EÚ r. 2004 (vrátane Českej republiky a Slovenskej republiky) hrá komunitárne právo aj v ochrane prírody nezastupiteľnú úlohu a v mnohom modifikuje doterajšie prístupy na národnej úrovni. Rámec pritom tvorí environmentálna politika únie, vyjadrená predovšetkým v 6. akčnom programe pre životné prostredie na obdobie 2002 – 2010. Najväčšiu pozornosť au-